

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

ISSN 2617-2364

Випуск 36

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

13 жовтня 2021 р.

УКРАЇНА

Тернопіль

2021

УДК 340 (063)

А 437

Актуальні дослідження правової та історичної науки: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Вип. 36 (м. Тернопіль, 13 жовтня 2021 р.). Тернопіль, 2021. 37 с.

У виданні вміщено тези та тексти доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з юридичних та історичних питань, що відбулася у м. Тернопіль 13 жовтня 2021 р. за сприяння Громадської організації “Наукова спільнота” (Україна) та Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku (Польща).

Матеріали конференції також оприлюднено на сайті: www.lex-line.com.ua

Оргкомітет:

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Русенко Святослав Ярославович, здобувач Університету митної справи та фінансів.

Адреса оргкомітету:
46005, м. Тернопіль, а/с 797
тел. +380979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов'язковим.

ISSN 2617-2364

© ГО “Наукова спільнота” 2021

© Автори статей 2021

COORDINATION NORMS IN THE BRITISH ANTI-SPAM LEGISLATION

Maksurov Alexey Anatolevich

*PhD in Law, Professor, Kiev National University named after Taras
Shevchenko*

In the last decade, there has been an increased interest of both representatives of science and practitioners in the category of "coordination". Such attention is not accidental. It is the phenomenon of coordination that makes it possible to solve seemingly insoluble problems, to remove significant contradictions that objectively arise between people in the course of their daily activities.

From the very concept of coordination comes its focus on a specific result, and the result here can only be an increase in the effectiveness of coordinated actions and efforts. By the way, the modern level of socio-psychological development of the problems of joint activity as its distinctive features allows us to name the coordination of general and private actions.

It is interesting to consider how effective coordination in national legislation is in the case we are investigating.

Unlike other European countries, coordination norms in the British anti-spam legislation are vital due to the complexity and complexity of the law [1, 145].

In particular, the general legislation of the UK implies the problem of spam and the need to combat it only as the imposition of other people's goods and services on the consumer, although the question should be looked at more broadly. Spam is not limited to unsolicited advertising, as it can be messages asking for help of a social nature, political messages, etc.

Special legislation on computer security provides for liability for spam only if it is malicious, that is, responsibility does not come for spam itself. And viruses that penetrate computer systems together with spam.

Individual UK by-laws in this area have not been coordinated for a long time.

The first (and so far the only) coordination act in this area adopted in order to combat spam (unwanted computer information) in the UK in 2003 was the regulation The Privacy and Electronic Communications (EC Directive) Regulations 2003 (rEgulation on Private Information and Electronic Communications 2003) [2].

This Provision builds an interesting scheme of rights protection: companies are required to obtain the permission of an individual before sending him messages by e-mail or SMS (the provisions of the law also apply to phone calls and faxes).

However, this act is far from perfect: for example, it does not cancel or change the acts adopted earlier in this area, which creates legal conflicts.

In addition, legal entities under this law are not protected from spam: its provisions apply only to messages sent to the addresses of individuals, although it is obvious that in reality it is difficult to track. Moreover, in modern conditions, legal entities need obviously no less protection from spam than individuals.

Nevertheless, this act can still be considered the first result of many years of coordination of the norms of British law on combating spam.

List of sources used:

1. Maksurov A. A. Coordination legal technologies in the countries of Europe. M., Infra-M, 2019. - 456 p.
2. The Privacy and Electronic Communications (EC Directive) Regulations 2003 The Privacy and Electronic Communications (EC Directive) Regulations 2003 URL: [http:// www.legislation.gov.uk](http://www.legislation.gov.uk)

**Конституційне право. Конституційне процесуальне право.
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право**

МЕДІАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА: ЕФЕКТИВНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Щебетун Ірина Степанівна

*кандидат юридичних наук, доцент, Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

Сучасна правозастосовна практика свідчить, що звичні способи вирішення правових конфліктів не завжди є ефективними, оскільки інтереси та потреби однієї, інколи навіть обох сторін конфлікту, часто залишаються незадоволеними.

Наразі основним способом вирішення спорів та конфліктів в Україні є звернення до суду, проте такий спосіб займає багато часу, важко спрогнозувати його результати, видатки і т. і. Не останню роль відіграє й факт, що тривалий судовий розгляд може призвести до того, що спір перестане бути актуальним і певна сторона може втратити мотивацію продовжувати подальший розгляд (чи то психологічно, чи економічно), до того ж, оскільки внаслідок розгляду спору в суді для однієї зі сторін результат може бути негативним, це може асоціюватися з невдалою роботою юриста і призвести до висновку, що юридичні процедури — це марне витрачання часу та коштів, що в свою чергу в цілому погіршує сприйняття юридичної професії як такої.

Справжньою альтернативою вирішення конфліктів, покращення доступу до правосуддя та зменшення навантаження на суди є застосування інших способів вирішення спорів, зокрема, медіації, яка є одним зі складових елементів правової держави і поширена в багатьох країнах світу.

Ефективність медіаційної процедури визнана європейським співтовариством, яке рекомендує її впровадження в якості основного методу альтернативного вирішення спорів, як на досудовому етапі, так і під час судового провадження, що знайшло відображення в підписаній

Україною Угоді про асоціацію України з Європейським Союзом, де вказано, що забезпечення верховенства права та кращого доступу до правосуддя повинно включати доступ як до судових, так і позасудових методів вирішення спорів [1]. Упровадження альтернативних способів вирішення судових спорів (арбітраж, примирення, медіація) – це не тільки засіб покращення доступу громадян до правосуддя, а й шлях вирішення проблеми перевантаженості суддів.

Стаття 124 Конституції України зазначає, що в країні може бути впроваджено обов'язкові досудові процедури вирішення спорів [2].

Особлива увага щодо медіації припадає на початок 2000-х років, коли з'явилися перші громадські організації, завданням яких було навчання медіаторів та дослідження зарубіжного досвіду. На теперішній час нашою державою вже зроблено чимало щодо запровадження позасудових способів вирішення спорів: затверджено Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) наказом Міністерства соціальної політики України; термін «медіація» міститься в низці нормативно-правових актів, зокрема, у Господарському процесуальному кодексі України, Цивільному процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства України; Законі України «Про безоплатну правову допомогу», Законі України «Про соціальні послуги», Законі України «Про концесію», Законі України «Про державно-приватне партнерство»; внесені зміни в процесуальному законодавстві містять норми, спрямовані на сприяння примиренню сторін (впровадження процедури врегулювання спору за участю судді). Разом із тим, слід зауважити, що відсоток розгляду спорів саме в такий спосіб невеликий, про що свідчать дані Єдиного державного реєстру судових рішень.

Важливість, дієвість та перспективність процедури медіації потребує чіткого законодавчого врегулювання (законодавчі спроби врегулювання медіації були неодноразові: на розгляд парламенту було внесено більше 10 законопроектів), однак, наразі в державі відсутнє належне правове регулювання.

Враховуючи безсумнівні переваги досудового врегулювання спору (медіації) як то: 1) економія часу; 2) добровільність; 3) конфіденційність та збереження ділової репутації; 4) економія витрат; 5) рівноправність сторін; 6) можливість самостійно вирішувати свою долю та приймати

найбільш прийнятне для обох сторін рішення; 7) можливість зберегти стосунки та відновити діалог; 8) відсутність сторони, що програла; 9) особа не позбавлена права на звернення до суду, варто зазначити, що модель роботи адвоката в суді та медіації суттєво відрізняється і це потребує відповідного налаштування і зміни поведінки. Суд — процес, орієнтований на змагання з опонентом через позиції, де адвокат виконує роль захисника клієнта, на відміну від медіації, яка є процесом спільної роботи для вирішення проблеми, в якому адвокат виступає як професійний радник клієнта, який допомагає клієнту зорієнтуватися і направити свої ресурси (час, увагу та гроші) на вирішення проблеми, замість певної змагальності з опонентом.

Широкі впровадження медіації потребують кращого розуміння та сприяння з боку судової і правничої спільнот та зацікавленості громадян. Традиційно правнича освіта була спрямована на формування у майбутніх юристів готовності до вирішення спорів у судовому порядку, проте вимоги сучасності потребують нового підходу до підготовки правника, який повинен мати необхідні знання з різних сфер: економіки, психології, філософії, соціології тощо. Як вірно зазначив А.Бойко, голова підкомісії зі спеціальності «Право» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, експерт Проєкту ЄС «Право-Justice»: «Однією зі складових «софт скілз» правника є також вміння допомогти сторонам конфлікту владнати спір до судового розгляду, тому важливим предметом у юридичній освіті є введення у медіацію. Взагалі вміння владнати спір за стратегією win-win — є ключовою новою навичкою правників, адже у суді завжди якась сторона є переможеною, а це означає, що конфлікт розв'язано з правової точки зору, але не владнано на рівні людських взаємовідносин» [3].

Таким чином, вважаємо за необхідне введення курсу медіації до навчального процесу вищих навчальних закладів, які готують юристів, тому що сучасні правники мають знати європейські тренди і тенденції, як вирішуються спори і суперечки.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми

державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

2. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Нова правнича освіта: юристи не для державної машини, а для захисту прав людей. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/yuridichna-osvita-v-ukrajini-yakim-maye-buti-suchasniy-yuridichniy-fakultet-ta-navishcho-pravnikam-mediaciya-50163563.html>

ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ СЛІДЧИХ

Жуков Андрій Андрійович

*здобувач кафедри права, Приватний вищий навчальний заклад
«Університет сучасних знань»*

У сучасних умовах спеціалізація в розкритті та розслідуванні злочинів у податковій сфері займає провідне місце в організації роботи слідчих. У зв'язку із значним оновленням слідчих кадрів, спеціалізація стає важливим інструментом, що дозволяє ефективно організувати процес розслідування.

Сутність спеціалізації полягає в наступному: слідчий постійно розслідує злочини однієї чи декількох категорій. Абсолютна спеціалізація здійснюється стосовно однієї категорії кримінальних проваджень, а відносна – щодо групи однорідних за методикою розслідування злочинів.

М. І. Порубов зазначав, що спеціалізація в діяльності слідчого – це вдосконалення його професійної майстерності щодо розслідування певної категорії кримінальних справ [3, с. 132]. Однак, зауважимо, що вдосконалення професійної майстерності слідчого – це не самоціль, а наслідок спеціалізації [2, с. 131].

Спеціалізація зумовлює оптимізацію діяльності з розкриття та розслідування злочинів за найменшої витрати сил і засобів, досягнення найбільшого ефекту за рахунок високої професійної підготовки слідчого [5, с. 160].

Спеціалізація, з точки зору В. Т. Кравченка, – це оптимальний принцип організації діяльності слідчих, що проявляється в обмеженні компетенції окремих підрозділів або працівників виконанням певних трудових операцій, що ґрунтуються на спільності прийомів і методів їх виконання, однорідності виконуваних завдань, які при поглибленому пізнанні легше виконувати. Спеціалізована робота має якісні особливості – це більш кваліфікована, складна, організована праця [1,

с. 93]. Проте нелогічно вести мову про поняття спеціалізації як «оптимальний принцип організації діяльності слідчого», тому що вона є не принципом, а організаційною формою діяльності з розкриття та розслідування злочинів. Крім того, оптимальність обумовлюється конкретними умовами розслідування. Тому оптимальними можуть бути будь-які форми організації розслідування.

Розглядаючи спеціалізацію з позиції системного аналізу, зазначимо, що вона має сукупність основних положень – специфічних принципів організації діяльності, які носять різноплановий характер і відображають її окремі аспекти. До них, зокрема, відносять: принцип обумовленості спеціалізації станом і характером злочинності на території; принцип урахування особистісних і професійних якостей слідчого; принцип добровільності [2, с. 133-134].

М. І. Сапожников, справедливо зазначає, що для розкриття та розслідування злочинів необхідні велика майстерність, багаторічний досвід, глибоке знання методики розслідування, технічних, тактичних і психологічних прийомів. І саме найбільш успішно це досягається при спеціалізації [4, с. 39].

Спеціалізація слідчих дозволяє глибоко вивчати різні способи вчинення та приховання злочинів у податковій сфері, і на цій основі застосовувати найбільш ефективні прийоми в ході розслідування, набувати досвіду розкриття, розслідування та запобігання латентних злочинів. У процесі профілактики злочинності ця форма організації діяльності допомагає виявляти специфічні причини й умови, що сприяють вчиненню податкових злочинів і займатися розробленням заходів щодо їх усунення [2, с. 139].

Таким чином, однією з умов покращання розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері, безумовно, є вдосконалення спеціалізації слідчих.

Література:

1. Кравченко В. Г. Оптимизация деятельности следователя на основе достижений НОТ и передовой следственной практики (организационный и криминалистический аспекты) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Волгоград, 1992. 238 с.

2. Можаяева И. П., Степанов В. В. Организационные основы деятельности следователя по раскрытию, расследованию и предупреждению преступлений. Москва: Юрлитинформ, 2007. 152 с.
3. Порубов Н. И. Научная организация труда следователя. Минск: Вышэйшая шк., 1970. 264 с.
4. Сапожников Н. Организация труда прокурора и следователя. *Социалистическая законность*. 1967. № 8. С. 37-40.
5. Степанов В. В. Специализация следователя как форма повышения эффективности их работы. *Актуальные проблемы отраслевых юридических наук*. Саратов: Из-во Саратов. гос. ун-та, 1982. С. 158-166.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО З РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНИМ ПРИНЦИПОМ

Жуков Андрій Андрійович

здобувач кафедри права, Приватний вищий навчальний заклад «Університет сучасних знань»

На даний час діяльність слідчого з розкриття та розслідування злочинів у податковій сфері організована за територіальним принципом і спеціалізацією.

Дільнична система – це форма організації діяльності, обумовлена адміністративно-територіальним устроєм країни, регіону, району, за якої за слідчим закріплюється певна територія – дільниця, і він згідно із підслідністю розслідує всі вчинені на ній злочини [2, с. 122].

Для забезпечення успішної роботи слідчого за вказаною формою організації розслідування злочинів суттєве значення має правильне визначення меж слідчих дільниць. Критеріями правильності їх визначення слугують: 1) чисельність населення (проте потрібно враховувати той факт, що на певній території перебувають не лише особи, які там постійно мешкають); 2) розміри території та її географія (компактність чи розпорошеність, кількість населених пунктів у межах району тощо). Такий критерій, як «розміри території слідчої дільниці» визначається здатністю одного слідчого відповідати за стан злочинності, організувати

взаємодію з іншими службами і з населенням, а також займатися профілактикою злочинів; кількість промислових, торгових й інших організацій, підприємств і установ; розподіл зон обслуговування між оперативними працівниками; кількість і характер вчинених злочинів на слідчій дільниці. Правильне встановлення меж дільниці забезпечує відносно рівномірне навантаження на кожний слідчий підрозділ.

Територіальний принцип організації діяльності властивий, переважно, для слідчих підрозділів міської чи районної ланки. У слідчих управліннях за слідчими також можуть бути закріплені своєрідні дільниці (зони) – нижчестоящі слідчі підрозділи. У такому випадку слідчі постійно не займаються розслідуванням кримінальних проваджень, а виконують переважно організаційні та контрольні функції.

Ефективність функціонування вищезазначеного принципу організації діяльності залежить від об'єктивних (соціальних, правових й ін.) і суб'єктивних факторів (підтримки з боку керівництва, досвіду і кваліфікації кожного слідчого, його вміння організувати діяльність на дільниці) [2, с. 123, 125].

Варто виділити наступні принципи організації діяльності слідчого з розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері за дільничною системою: доцільність введення дільничної системи; її максимальна відповідність адміністративно-територіальному устрою країни; відповідальність слідчого за стан злочинності на закріпленій дільниці; підвищення ініціативи слідчого в розкритті, розслідуванні та запобіганні розглядуваної категорії злочинів, вчинених на його дільниці [1, с. 51–52]; забезпечення постійного контакту слідчого з працівниками, закріпленими за його дільницею тощо [2, с. 126].

Слідчому постійно доводиться взаємодіяти з оперуповноваженими податкової міліції, які закріплені за спільною з ним ділянкою, що сприяє встановленню із ними ділових зв'язків, оперативному та чіткому виконанню доручень і вказівок слідчого, і зрештою призводить до успішного розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері.

Переваги дільничної системи проявляються тоді, коли межі слідчої дільниці залишаються постійними, а слідчий, закріплений за нею, розслідує лише злочини, вчинені на обслуговуваній території.

До недоліків дільничної системи належать труднощі в дотриманні рівномірного навантаження на слідчого у зв'язку із змінами стану злочинності на дільниці. Це, відповідно, впливає на якість слідства, його строки, а також на профілактичну діяльність. Проте, незважаючи на недоліки в організації та функціонуванні, така форма діяльності слідчого має достатній потенціал для успішного розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері.

Література:

1. Бахмадов Б. Д. Организация работы следователя по участковой системе : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1987. 198 с.
2. Можяева И. П., Степанов В. В. Организационные основы деятельности следователя по раскрытию, расследованию и предупреждению преступлений. Москва: Юрлитинформ, 2007. 152 с.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТРУКТУРИ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ПІСЛЯ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО КПК

Касапоглу Світлана Олександрівна

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного права,
Навчально-наукового інституту гуманітарних та соціальних наук,
Національний технічний університет*

Кравець Марина Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного права,
Навчально-наукового інституту гуманітарних та соціальних наук,
Національний технічний університет*

1. В сучасних умовах удосконалення норм кримінального процесуального права можна виділити такі напрямки: по-перше, покращення змісту норм, або іншими словами укріплення їх «істинності», по-друге, удосконалення та укріплення позицій щодо структури норм, і, по-третє, удосконалення системи норм кримінального процесуального права в цілому. На питанні укріплення різних позицій, а також їх плюсів та мінусів щодо структури процесуальних норм хотілося б зупинитися

більш докладніше, оскільки на думку автора, виявити особливості структури норм кримінального процесуального права неможливо без аналізу самої структури. Відмітимо і той факт, що вчення про структуру норм кримінального процесуального права розробляється здебільшого в рамках загальної теорії права. На сьогоднішній день відсутні монографічні дослідження, які б стосувалися саме структури кримінальних процесуальних норм в цілому, та логічної їх побудови зокрема. Лише фрагментарно можна зустріти деякі теоретичні доробки.

2. Починаючи з двадцятих років минулого століття і по теперішній час в теорії процесуального права взагалі і в кримінально-процесуальному праві зокрема не вироблено єдиного підходу щодо розуміння структури кримінальної процесуальної норми, кількісного та якісного складу її елементів як з точки зору внутрішньої побудови норм, так і з точки зору її прагматичного значення. Так одні вчені вважають, що не доречно обмежуватись тричленною схемою структури процесуальної норми (тобто логічної норми права, що має три обов'язкових логічних структурних елементи: гіпотезу, диспозицію та санкцію) і пропонують двочленну структуру державного припису, що полягає в наявності у нормі права лише двох елементів: гіпотези і диспозиції або гіпотези і санкції. Прихильником такої точки зору є С.С. Алексєєв. Виходячи з того, що будь яка норма права, в тому числі і кримінальна процесуальна, вміщує в собі інтелектуальний і вольовий момент, автор констатує: «Якщо норму права аналізувати в інтелектуальному розрізі, то увесь нормативний матеріал можна подати у вигляді норм з тричленною структурою, тобто таких, які складаються з гіпотези, диспозиції і санкції, але якщо проводити аналіз правових норм в вольовому розрізі, то слід зробити висновок про те, що норми права мають лише два структурних елементи, про які зазначено вище і які автор пропонує називати *нормами-приписами*» [1]. Погоджуючись з даною теорією робимо висновок, що норма кримінального процесуального права, взята у вольовому розрізі – це вольова норма, а норма, взята в логічному розрізі, є логічною нормою, а відповідно з відповідною логічною структурою.

3. Мотовіловкер Є.О. вказує на те, що логічні відносини гіпотези, диспозиції та санкції не становлять структурної єдності. Він наполягає на тому, що ні гіпотеза ні диспозиція за законами логіки безпосередньо з санкцією не пов'язані: гіпотеза – тому що вона є умовою, яка викликає

дію диспозиції, диспозиція – тому що вона є правовим наслідком, що завершує нормативний припис. Таким чином, санкція разом з гіпотезою та диспозицією залишається без своєї логічної основи. Автор пропонує ввести ще один нормативний елемент, який буде здатний подолати розрив між диспозицією та санкцією і логічно обумовити останню і називає його "заперечення диспозиції" [3]. Зазначимо, що відповідно до такого визначення, відповідний елемент диспозиція не вміщуватиме і в правовій системі будуть функціонувати лише двочленні процесуальні норми за формулою – гіпотеза-диспозиція, про які йшлося вище.

4. Розглянувши питання досконало, відмітимо, що логічна норма – це встановлене логічним шляхом загальне правило поведінки, в якому вміщені органічні зв'язки між нормативними приписами і яке має повний комплекс якостей, що розкривають його державно-владну та регулятивну природу. Отож, розкриваючи особливості логічної структури кримінальних процесуальних норм, ми автоматично стаємо на бік тих авторів, котрі розробляють теорію тричленної структури норм права. Відповідно до цього у кримінально-процесуальній нормі повинна бути вказівка на те, хто, що, за яких умов повинен робити (або від чого утриматись) та які несприятливі наслідки повинні настати, якщо суб'єкти будуть чинити іншим способом, ніж це передбачено нормою. Тобто, незалежно від природи і характеру походження, кожен юридичний припис має складатися з гіпотези, диспозиції та санкції, що являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів норми, покликаних забезпечувати регулювання суспільних відносин в сфері кримінального судочинства. Виходячи з вищезазначеного, візьмемо за основу тричленну структуру кримінальних процесуальних норм як за логічно побудований елемент, який матиме три структурних частини, а саме: гіпотезу, диспозицію, санкцію, які пов'язані між собою. Більш того, проаналізувавши норми кримінального процесуального кодексу 2012 року автори дійшли висновку, що таких норм є абсолютна більшість, а це говорить про те, що зміна кодексу не призвела до яких небудь змін в системі структурних елементів цих норм

5. У підсумку слід відмітити той факт, що не залежно від того, що в 2012 році було проголосовано новий КПК [2], який вже майже десятиліття діє як чинний і норми якого застосовуються щоденно, змін в підході щодо структури цих норм не відбулося і слід говорити про норми

з логічною структурою, а саме норми які мають гіпотезу, диспозицію та санкцію, як про такі які є основними в системі кримінальних процесуальних норм.

Література:

1. Алексеев С. С. Проблемы теории права: курс лекций. В 2-х т. Т. 1-2. Свердловск: Свердлов. юрид. ин-т, 1972-1973. Т. 1. Основные вопросы общей теории социалистического права. 1972. 396 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Мотовиловкер Я. Е. Теория регулятивного и охранительного права. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1990. 134 с.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СВИДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Страшок Анна Анатоліївна

аспірант кафедри кримінального процесу, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Кримінальним процесуальним кодексом закріплено низку суб'єктів кримінального провадження, які наділені власними функціями. Свідок відноситься до суб'єктів на яких покладено функцію сприяння кримінальному провадженню. Даний учасник кримінального провадження займає важливе місце, оскільки він є тією особою, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження. Саме процесуальна активність свідка у кримінальному провадженні є запорукою для з'ясування всіх обставин кримінального правопорушення під час досудового розслідування і для подальшого прийняття судом законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення [5, с. 78].

Кримінальний процесуальний статус свідка складається з таких елементів як права, обов'язки та відповідальність.

Юридична відповідальність – це закріплений у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати

примусового позбавлення певних цінностей, що йому належали [1, с. 112]. Іншими словами, це застосування до винної особи примусових заходів за вчинене правопорушення.

Підставою для застосування до особи примусових заходів є наявність фактичної та нормативної підстав, а саме складу правопорушення та норми права, що прямо передбачає склад правопорушення.

Проаналізувавши норми законодавства бачимо, що свідок може бути притягнутий до декількох видів юридичної відповідальності, а саме кримінальної, кримінально-процесуальної та адміністративної.

Згідно зі ст. 67 КПК України, за завідомо неправдиві показання слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду або за відмову від давання показань слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених КПК України, свідок несе кримінальну відповідальність (ч.1); за злісне ухилення від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду свідок несе відповідальність, встановлену законом (ч. 2) [4].

Кримінальна відповідальність за вчинення вищезазначених діянь передбачена статтями 384, 385 КК України [3].

КПК України покладає обов'язок на слідчого, прокурора попереджати осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу (ст. 222).

Свідок, який викликаний для давання показань, підлягає попередженню вказаними особами, оскільки всі відомості, які він повідомив органам досудового розслідування є таємницею слідства.

За порушення вказаної норми свідок притягується до кримінальної відповідальності, яка передбачена ст. 387 КК України.

Наступним видом юридичної відповідальності до якої може бути притягнуто свідка є кримінально-процесуальна.

Так, згідно ч. 1 ст. 327 КПК України, якщо в судове засідання не прибув за викликом свідок, суд має право постановити ухвалу про привід свідка та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення у випадках та в порядку, передбачених главами 11 та 12 КПК України.

Також відповідно до ч. 3 ст. 330 КПК України, у разі невиконання розпорядження головуючого іншими особами, присутніми у судовому засіданні, головуючий робить їм попередження про відповідальність за

неповагу до суду. При повторному порушенні порядку у залі судового засідання їх за ухвалою суду може бути видалено із зали судового засідання та притягнуто до відповідальності, встановленої законом.

Третім видом юридичної відповідальності є адміністративна відповідальність.

Даний вид юридичної відповідальності настає за: злісне ухилення від явки в суд свідка або невідкорення розпорядженню головуєчого чи порушення порядку під час судового засідання, а також злісне ухилення від явки на засідання Конституційного Суду України, пленарне засідання Сенату, Великої палати Конституційного Суду України або невідкорення розпорядженню головуєчого чи порушення порядку під час засідань (185³ КУпАП); злісне ухилення свідка від явки до органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування (ст. 185⁴ КУпАП) [2].

Отже, відповідальність є важливою гарантією дотримання обов'язків учасниками кримінального провадження. Відповідальність свідка, як елемент його кримінально-процесуального статусу, детально врегульований чинним законодавством, що забезпечує виконання всіх покладених на нього обов'язків з метою виконання завдання із швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування та судового розгляду.

Література:

1. В. П. Марчук Словничок юридичних термінів: навч. посіб. Київ, 2003. 128 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 20.09.2021 р.).
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 20.09.2021 р.).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.05.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 20.09.2021 р.).

5. Т. О. Закревська Правовий статус свідка у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. №48. С. 78-82.

ЮНІТ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЕЛЕКТРОННА ОСОБА

Вакарєва Карина Олександрівна

*аспірант 1 року навчання, Науково-дослідний інститут інтелектуальної
власності Національної академії правових наук України*

Актуальність теоретичних досліджень правосуб'єктності електронної особи як інноваційного утворення тісно пов'язана з активним використанням цифрових технологій і робототехніки у повсякденному житті. Сьогодні штучний інтелект не повинен ігноруватися суспільством, правом і владою. Збільшення етичних і правових проблем у ланцюжку «людина-штучний інтелект» свідчить про те, що останній стає все більш незалежним у прийнятті рішень.

За даними, які є у відкритому доступі, можна зробити висновок, що нинішній штучний інтелект не має самосвідомості і може існувати виключно на основі волевиявлення фізичної чи юридичної особи, що створили його чи користуються результатами його діяльності.

Маршал Уіллік у своєму дослідженні зазначав: «...по мірі розвитку технологій, що дозволяють більш тісно взаємодіяти людині і комп'ютеру, можливе розмиття кордонів між інструментом (в якості якого виступає комп'ютер) та оператором, що ним керує [5, с. 6]. І якщо юніт штучного інтелекту стане по-справжньому автономним і здатним до саморозвитку та самонавчання, його творцеві (розробнику) буде важче його контролювати.

Автономність передбачає усвідомлення своїх дій. Усвідомлення дій тягне за собою відповідальність. Де-юре автономність штучного інтелекту означає, що штучний інтелект наділений певним обсягом прав і обов'язків. Права та обов'язки є невід'ємним атрибутом суб'єктів права. Відповідно, це породжує позицію – якщо штучний інтелект повинен нести відповідальність за свої дії, то його потрібно зробити суб'єктом права. Слід зазначити думку науковця Т. Мулгана, який визначає у своєму дослідженні поняття «extreme inclusivism» - концепція повної

інклюзивності, відповідно до якої цифрова істота може бути особою із самостійною правосуб'єктністю, наділеною правами людини, маючи значущі інтереси [3, с. 11].

Якщо розглядати можливість наділення штучного інтелекту правосуб'єктністю з точки зору автономії, то на основі цієї характеристики не можна проводити будь-які точні аналогії з людьми. Зокрема, причиною може бути той факт, що автономність юніту штучного інтелекту є технологічною і заснованою на певних алгоритмах, а не є проявом морального вибору, як це відбувається у випадку з людиною [1, с. 1482]. Юніт штучного інтелекту в повній мірі не може бути зрівняний з людською істотою, оскільки не має душі, свідомості, почуттів та інтересів [4]. Проте, як зазначають науковці Самір Чопра та Лоуренс Вайт, у праві свідомість не є необхідною чи достатньою умовою для правосуб'єктності, оскільки в історичні часи повністю свідомі люди, такі як діти чи раби, були позбавлені повної правосуб'єктності [2].

Вважаю, недоцільно застосовувати до штучного інтелекту і правовий режим юридичної особи, адже він передбачає наявність людей, що здійснюють керівництво в процесі створення та функціонування такої особи, що не відповідає поняттю «автономність штучного інтелекту». У зв'язку з цим в науковий обіг було введено термін «електронна особа», що обумовлено появою нового суб'єкта права.

Для аналізу концепції, де електронна особа може бути повноцінним гравцем в правовому полі, слід звернутися до теорії Г. Кельзена. Відповідно до його «Чистого вчення про право», «бути особою» чи «володіти правосуб'єктністю» - означає мати юридичні обов'язки та суб'єктивні права. «Чисте вчення про право» роз'яснює поняття особи – суб'єкта права як персоніфікованої єдності комплексу правових норм, що передбачають юридичні обов'язки та суб'єктивні права, в зміст яких закладена певна дія чи поведінка [7, с. 219]. Звідси слідує, що електронна особа, яка виступає суб'єктом права, по суті, є комплексом прав і юридичних обов'язків, в той час як змістом цих прав та обов'язків є дії штучного інтелекту.

Надання штучному інтелекту статусу учасника правовідносин спрямоване на задоволення інтересів саме роботів зі самосвідомістю. Тому, очевидно, що для наділення робота правосуб'єктністю, повинні існувати критерії присвоєння статусу електронної особи. Узагальнивши

доктринальні підходи вітчизняних та зарубіжних дослідників, можуть підсумувати, що до них можна віднести когнітивну автономію, здатність аналізувати дані та адаптувати свою поведінку; наявність фізичної оболонки, самонавчання і самовдосконалення.

Що стосується деліктних зобов'язань, то обов'язок з відшкодування шкоди, завданої роботами, наділеними статусом суб'єкта права, також має покладатися на роботів, що цю шкоду заподіяли. При цьому на початковому етапі можливе покладення солідарної/субсидіарної відповідальності на виробника/розробника штучного інтелекту [8]. Можна надати перевагу управлінню ризиками, коли відповідальність покладається на ту особу, яка повинна була мінімізувати нещасний випадок/ризик/шкоду. При цьому відповідальність буде пропорційна кількості даних та інструкцій, що були введені штучному інтелекту в якості алгоритму.

Необхідність наукового обговорення та подальшого закріплення цих гіпотез і припущень у законодавстві викликана тенденцією збільшення автономності штучного інтелекту, і як результат – зростання кількості випадків завдання шкоди людині. Наприклад, ситуація з безпілотним автомобілем американської марки Tesla – машина врізалась у дерево на великій швидкості, не розрахувавши радіус крутого повороту, в результаті чого загинуло двоє людей, які перебували в автівці. Поліція констатувала, що в момент зіткнення за кермом автомобіля нікого не було – машина їхала в режимі автопілота [6].

Дослідження проблематики електронних осіб потребує абсолютно нового правового інструментарію, що пов'язано зі специфікою нового суб'єкта права, його юридично значимої поведінки та важливістю фіксації положень щодо відповідальності штучного інтелекту.

Література:

1. Barbosa M.M. *Inteligencia artificial, e-persons e direito: desafios e perspectivas* // *Revista Juridica Luso-Brasileira/* - 2017. - №6. – P. 1475-1503.
2. Chopra S., White L. *Artificial Agents – Personhood in Law and Philosophy*. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~schopra/agentlawsub.pdf>.

3. Mulgan T. Corporate Agency and Possible Futures. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://link.springer.com/content/content/pdf/10.1007%2Fs10551-018-3887-1.pdf>.
4. The Future is here: Artificial Intelligence and Robotics. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: http://www.nishithdesai.com/fileadmin/user_upload/pdfs/Research_Papers/Artificial_Intelligence_and_Robotics.pdf.
5. Willick M.S. Artificial intelligence: Some Legal Approaches and Implications // AI Magazine. – 1983. – Vol.4. - №2. – P. 1475-1503.
6. В США два человека погибли в ДТП с Tesla, оснащенным автопилотом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://focus.ua/world/480347-v-ssha-dva-cheloveka-pogibli-v-dtp-s-tesla-osnashchennym-avtopilotom-foto-video>.
7. Кельзен Г. Чистое учение о праве. 2-е изд. / Пер. с нем. М.В. Антонова, С.В. Лёзова. СПб. – 2015. – С. 212-219.
8. Кулинич В. Цифрова особистість : чи можуть роботи бути наділені правами? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/cifrova-osobistist-chi-mozhut-roboti-buti-nadileni-pravami.html>.

Науковий керівник: Штефан Олена Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКОНАВЦІВ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ІЧНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (КІНЕЦЬ 1932 Р. – ПОЧАТОК 1933 Р.)

Стасюк Олеся Олександрівна

*кандидат історичних наук, Генеральний директор Національного музею
Голодомору-геноциду*

На анексованих територіях Української Народної Республіки комуністичний тоталітарний режим зіштовхнувся з рішучим опором українців, які не бажали миритися з окупацією і продовжували боротьбу за національно-державне відродження. Більшість українців вороже ставилися до намагань режиму провести радикальні соціально-економічні перетворення й побудувати нове комуністичне суспільство. Особливо це стало відчутно в роки Голодомору-геноциду, який власне і був організований Сталіним і його поплічниками з метою знищення частини української нації аби остаточно зламати її опір і підірвати духовні і фізичні сили. Головним знаряддям вбивства українців під час Голодомору-геноциду комуністичний тоталітарний режим обрав абсолютно нереальні плани хлібозаготівель, щодо виконання яких йшов спротив по всій Україні.

Не був виключенням у цьому процесі й Ічнянський район Чернігівської області. Як зазначалося у звіту секретаря Ічнянського районного партійного комітету (РПК) до Чернігівського обкому: «В порівнянні з останніми двома роками, в 1932 і 1933 рр. опір глитаїв, прояви опортуністичної практики зрадників та перерожденців партії – мало місце незрівнянно більше». Зросло число терористичних актів щодо уповноважених РПК та сільських активістів. Поряд з тим, масовим явищем стало небажання віддавати хліб державі, який ховали в ямах та інших схованках.

На осінь 1932 р. очільникам комуністичного тоталітарного режиму було очевидно, що не зламавши опір українців їм не вдасться викачати заплановану кількість хліба і тим самим реалізувати свої злочинні плани

по винищенню голодом української нації. З цією метою наприкінці 1932 р. було з новою силою застосовано весь арсенал репресивних заходів, активізовано роботу каральних органів, партійних уповноважених і різного роду виконавців злочину геноциду, які діяли в усіх районах тогочасної Совецької України, у тому числі і в Ічнянському.

Так, протягом осені 1932 р. у селянських господарств Ічнянського району владою було силою відібрано майже 200 га землі та 10 га городини. Було проведено репресивні заходи щодо членів сільрад, які не могли здати встановлений план по хлібу. Їх виключали зі складу сільрад і піддавали арештам і різного роду переслідуванням. Наприкінці 1932 р. під такий репресивний тиск потрапило щонайменше 20 членів сільрад району. Також непомірні грошові штрафи були накладені на 76 господарств твердоздавців та 271 господарство контрактантів.

За звинуваченнями у начебто невиконанні хлібоздачі державі по Ічнянському району за останні місяці 1932 р. було розглянуто понад 180 судових справ. Поряд з тим широко застосовувалася практика залучення сільських активістів до пошуку і конфіскації хліба. В селах 13 сільрад району було проведено відповідні обшуки в ході яких було виявлено 497 ям з хлібом сумарною вагою 631 ц.

Активно в районі працював так званий народний суд (нарсуд), який фабрикував справи відповідно до інформації, яку давали сільради та каральні органи. Репресивної роботи було настільки багато, що довелося сформувати дві додаткові виїзні сесії нарсуду та додаткові слідчі бригади. У звіті секретаря Ічнянського РПК до Чернігівського обкому констатувалося, що практика судових процесів набула якісного та ефективного характеру, особливо в контексті залучення судово-слідчих органів до виконання політико-господарчих кампаній (наприклад в селі Монастирище Ічнянського району слідчо-судова бригада за декілька днів виявила 76 ям з хлібом, який був конфіскований, а людей приречено на голодну смерть).

Також з метою здійснення тиску на господарів району активісти сільрад застосовували щодо них фізичну силу, побої, знущання.

Завдяки посиленню репресивно-каральних заходів щодо українців на початок січня 1933 р. компартійно-радянська влада району змогла виконати 93,4% річного плану по хлібозаготівлям, що був встановлений обласними органами влади.

Таким чином, завдяки посиленню репресій та залученню широкого кола виконавців комуністичному тоталітарному режиму вдалося зламати опір українців і викачати непомірні обсяги збіжжя та іншого продовольства з України, що стало ключовим фактором у здійсненні режимом злочину геноциду української нації в 1932-1933 рр.

Література:

1. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали. Упоряд. Р. Я. Пиріг. Київ: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2007. 1128 с.
2. Державний архів Чернігівської області. Ф. П-293. Оп. 1. Спр. 304. Арк. 1-6.
3. Сергійчук В. Як нас морили голодом: 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр. Київ: Видавнича Українська спілка, 2003. 251с.

АВІНЬЙОНСЬКЕ ПАПСТВО ТА АНГЛІЙСЬКЕ КОРОЛІВСТВО В УМОВАХ СТОЛІТНЬОЇ ВІЙНИ

Сітко Марта Ігорівна

аспірантка, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У тезах досліджено питання оформлення папсько-французького взаємовигідного союзу. Подана детальна характеристика процесу формування антипапських настроїв в Англійському королівстві з початком Столітньої війни. Акцентовано увагу на фінансовій складовій боротьби монарха та парламенту з авіньйонською курією в умовах посилення королівської влади в Англії.

Ключові слова: Святий Престол, Папа Римський, Авіньйонський полон пап, Столітня війна, антипапський рух, статuti, англіканізм.

Англо-французькі протиріччя займали важливе місце в міжнародному житті Західної Європи. Підґрунтям для англо-французького конфлікту були дві основні проблеми: 1) англійські континентальні володіння на території Французького королівства (питання «Анжуйської спадщини»); 2) боротьба монархій за вплив у Фландрії [1, 12–13].

Зіткнення інтересів Англії та Франції призвело до масштабного військово-політичного конфлікту епохи Середньовіччя, відомого в історичній науці під назвою Столітньої війни (1337–1453), в котрій авіньйонські папи однозначно стали на бік французів [10, 74].

Святий Престол, який у період Середньовіччя мав непохитний авторитет першості з кінця XIII ст. почав підпадати під вплив могутньої Французької монархії. Дійсною причиною конфлікту між папою Боніфацієм VIII та французьким королем Філіппом IV Красивим була боротьба за світську владу. Після повної перемоги короля, папство вступає в період, котрий іменують в історичній науці «Авіньйонським полоном пап» (1309-1377) [6, 115–116].

За 1309–1377 рр. Святий Престол почергово займали сім понтифіків – Климент V (1305–1314), Іоанн XXII (1316–1334), Бенедикт XII (1334–1342), Климент VI (1342–1352), Інокентій VI (1352–1362), Урбан V (1362–1370), Григорій XI (1370–1378). Всі вони були французами [9, 38].

Фактично створюється взаємовигідний союз папства і Франції, в основі якого лежать, в першу чергу, фінансові вигоди для обох сторін. Для папства Рим не завжди був надійною резиденцією, часто місто ставало головною ареною протистояння аристократичних родів, які вели постійну боротьбу за владу. Авіньйон став ідеальним варіантом, адже перебуваючи під протекцією французьких королів папство змогло зосередитися в повній мірі на реорганізації куріальної системи. Щодо французьких монархів, то для них цей союз означав більшу фінансову незалежність, а також забезпечував існування лояльного до монархії папства, що найповнішим чином проявиться в перший період Столітньої війни [2, 120–121].

Таким чином, за таких умов оформився папсько-французький союз, який зберігався протягом «Авіньйонського періоду» (1309-1377) та опосередковано впливав на події Столітньої війни.

Приводом для початку Столітньої війни слугувало повстання фландрійських міст проти Франції, підтримане Англією. Папа під тиском Філіпа VI відлучив фламандців від Церкви за зраду законному королю. І небезпідставно сучасники говорили, що «фактично Париж диктує свою владу Авіньйону, і тому всякий, хто домагався будь-якої милості у папи, повинен перш за все звертатися до короля». Це підтверджує і Микола Клеманжи, який називає авіньйонського папу «рабом рабів французьких принців». На початку війни (1339 р.) Едуард III шкодував про те, що французькі війська частково утримуються на папські кошти [7, 162–163].

Відносини між папством і Англією тим сильніше загострювалися, наскільки очевидно ставала залежність авіньйонських пап від Франції. Джон Вікліф (1330–1384), майбутній поборник реформування Церкви, часто скаржився, що папство і кардинали знаходяться «в союзі з ворогами Англійського королівства», а в папських документах авіньйонського періоду, які закликають англійського короля укласти мир з Францією, майже завжди містяться умови, які роблять Францію переможницею [8, 168–169].

«Авіньйонський полон» з низкою пап, обраних зі складу французьких кардиналів, викликали в англійському суспільстві антипапські настрої, що тільки посилювалися з початком війни проти Франції. Цілком ймовірно англійські піддані мали уявлення про те, що французькі кардинали, які ставали понтифіками в Авіньйоні, потенційно не могли бути союзниками Англії. Лейстерський хроніст Генри Найтон зробив запис про обрання 1352 р. папи Інокентія VI: «Він був надзвичайно розташований до короля Франції проти короля Англії». Додатковим свідченням співпраці Авіньйону з Францією стала позиція папи Інокентія VI 1362 р. після підписання миру в Бретіньї (1360 р.), коли він надав в якості частини викупу за полоненого французького короля Іоана Доброго субсидію, зібрану з англійської духовенства [3, 119].

Палата громад наполягала на тому, щоб багатства Церкви залишалися в межах Англії. Парламент в категоричній формі виступав проти фінансування «французьких пап», вказуючи, що війна проти Англії ведеться фактично на англійське золото, оскільки канал, через який течуть ці гроші, знаходиться в Авіньйоні» [8, 160–161].

Зростаючі антипапські настрої сприяли появі 1351 р. першого статуту «Provisores». Зміст документа узаконював переслідування осіб, котрі отримували бенефіції від папи. За статутом король мав право арештовувати тих, хто на основі папської грамоти претендував на бенефіції, які знаходились під світським патронатом. Вихід з тюрми ставав можливим в разі виплати штрафу в королівську казну та при умові відмови від бенефіція [4, 45].

1353 р. знову на основі петиції палати громад був виданий статут «Raimunige», який надав королю право на переслідування осіб, котрі ігнорували постанови королівського суду в Англії. «Якщо папство буде захищати свої давні несправедливі претензії насильницькими заходами, то країна зможе надати належний опір», – йшлося у статуті 1365 р. І ця постанова парламенту, можливо, залишилося б тільки на папері, якби 1368 р. не відновилися бойові дії між Англією і Францією, що протікали несприятливо для Англії. Повернення 1377 р. папства з Авіньйона в Рим ніяк не змінило його бенефіційної політики [4, 47–48].

1366 р. фінансові та політичні міркування підштовхнули Англію до офіційної відмови від васального боргу перед Апостольським престолом.

За вимогою громад на парламенті був затверджений статут про скасування «податі» папському Престолу [9, 201].

Не можна сказати, що статути та антипапські виступи в парламенті призвели до істотних змін. Але вони загострили відносини папської курії та Англії і в поєднанні з пасивним опором англійського духовництва значно знижували прибутки римського казначейства [5, 51–52].

Отже, з початком Столітньої війни (1337-1453), коли папство було вимушене підтримати французьку сторону, Англійське королівство поступово відмежовується від Святого Престолу, незважаючи на своє васальне підданство. Антипапські статути (1351, 1353) законодавчим шляхом оформлюють прагнення короля та представничого органу послабити вплив авіньйонського папства на королівство. Англіканізм, тобто прагнення до національної церкви постає необхідністю в умовах воєнних кампаній Столітньої війни.

Література:

1. Басовская Н. И. Англия и Франция в международной жизни Западной Европы XII–XV вв. Средние века. 1988. Выпуск 51. С. 5–22.
2. Гергей Е. История папства. Москва : Республика, 1996. 463 с.
3. Леонова Т. А. «Если папа – француз, то англичанин – Христос»: английский контекст борьбы за суверенитет с Авиньонским папством. Религия. Церковь. Общество. Исследования и публикации по теологии и религии. 2016. Вып. 5. С. 116–135.
4. Леонова Т. А. Собственность и доходы английской церкви во второй половине XIV в. Средние века. 1985. Вып. 48. С. 43–56.
5. Леонова Т. А. Финансовые отношения английского государства и римской курии в XIV веке (1317–1378 гг.). Проблемы истории докапиталистических формаций. 1978. С. 43–56.
6. Лінч Д. Середньовічна церква: Коротка історія. Київ: Основи, 1994. 492 с.
7. Лозинский С. Г. История папства. Москва : Политиздат, 1986. 382 с.
8. Такман Б. Загадки XIV века. Москва : АСТ, 2013. 704 с.
9. Шафф Ф. История христианской церкви. Средневековое христианство. Москва : Библия для всех, 2009. Том 6. 517 с.

10. Штокмар В. В. История Англии в Средние века. Санкт-Петербург : Алетейя, 2005. 203 с.

Науковий керівник: Борчук Степан Миколайович, доктор історичних наук, професор, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

БЕЗПЕКОВА СИТУАЦІЯ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ (ДАНІЯ, НОРВЕГІЯ, ШВЕЦІЯ ТА ФІНЛЯНДІЯ): ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА АКТУАЛЬНИЙ СТАН

Цап Ірина Ярославівна

студентка 4 курсу, Львівський національний університет ім. Івана Франка

Перша асоціація, яка виникає після слів «Північна Європа», це порядок, дисципліна. Проте чи насправді усе так ідеально у країнах скандинавського півострова, а саме в Данії, Норвегії, Швеції та Фінляндії?

Швеція – країна, яка досі імплементує свою політику крізь призму принципу нейтралітету, який проголосила ще у ХІХ столітті, на даний момент переживає погіршення стосунків з Росією через її надмірну активізацію в районі. Ці два важливі фактори і визначають безпекову політику цієї країни.

Розглянемо для початку історичні передумови проголошення нейтралітету. До 1814 року відносини між Швецією та Росією постійно загострювалися через територіальні суперечки, що і призводило до виникнення збройних конфліктів між цими сторонами. Шведський уряд вирішив, що постійні війни лише розорюють країну, тому краще було б утриматися від такого способу вирішення проблем. Політику нейтралітету офіційно було проголошено у 1834 році, але по факту, Швеція не брала участі у війнах ще з 1814 року.

У чому ж проявляється погіршення стосунків між Швецією та Росією? 1. 2015 рік – вхід підводного ймовірно російського човна у

територіальні води Швеції. Також російські бомбардувальники порушили її повітряний простір, у результаті чого відбулося вислання дипломатів обома сторонами.

2. 2019 рік – російське судно знову входить в територіальні води Швеції.

3. 2021 рік, вересень – Швеція поглиблює співпрацю із країнами-сусідами проти можливої агресії зі сторони Росії.

Фінляндія – країна, що володіє формальним нейтралітетом, який по суті досить розмитий, оскільки країна активно співпрацює, як з ЄС (вступила в 1995 році), так з НАТО. У 1994 році приєдналася до програми Партнерства заради миру (ПЗМ). А найбільш помітним аспектом відносин стала участь Фінляндії в операціях з урегулювання криз під егідою НАТО.

Історичні передумови загострення стосунків між Фінляндією та РФ: Зимова війна.

У 1939 році, за пактом Молотова-Ріббентропа, Фінляндія, як і інші балтійські країни, відійшли до сфери впливу СРСР. Як тільки радянська армія перетнула кордон і захопила перше фінське село, Сталін створив "Фінляндську демократичну республіку". З цим "урядом" радянське керівництво підписало угоду, згідно з якою Фінляндія мала передати СРСР території та дозволити створення на них військових баз. Проте фіни вирішили боротися за свою країну. Після виснажливих бойових дій, у березні 1940 року, СРСР уклав мирну угоду з Фінляндією і припинив спробу захопити усю територію країни, обмежившись "лише" відторгненням близько 10% її території. Натомість Фінляндія проголошувала нейтральний статус – зобов'язання не брати участі у будь-яких блоках чи коаліціях, спрямованих проти другої сторони угоди, тобто РФ.

Чому фіни бояться повтору сценарію зимової війни зараз? По-перше, фіни детально спостерігають за агресією РФ на сході України, переживаючи, щоб такий самий сценарій не розвернувся у них на кордоні. Саме тому одним з основних завдань для фінських збройних сил зараз є оборона власної території.

По-друге, вони бачать, як погіршуються відносини між РФ та сусідом Фінляндії – Швецією. (Зокрема, Швеція навіть організувала військовий гарнізон на території острова Готланд, через який проходить Північний потік 2, в якому зацікавлена РФ).

По-третє, відомо, що Фінляндія тримає курс на захід, на приєднання до НАТО А проти цього явно виступає Путін, оскільки не хоче мати «НАТівського» сусіда.

По-четверте, Росія стала часто проводити військові навчання неподалік від фінського кордону.

Норвегія – країна, що володіє як сухопутним, так і морським кордоном з РФ (у Баренцовому морі). Основний ризик погіршення відносин з цим сусідом полягає у тому, що обидві країни мають геополітичні інтереси в Арктиці. Норвежців турбує підвищена активність РФ в Арктиці, а саме плани росіян відкрити порти і авіабази на архіпелазі Франца Йосифа і Новосибірських островах, оскільки в рамках даного проекту кількість російських авіабаз збільшиться більш ніж втричі – до існуючих чотирьох додасться ще десять.

Між Осло та Москвою довго існували протиріччя щодо розділу морського кордону. Норвегія стверджувала, що кордон має бути рівновіддаленим від норвезького Шпіцбергена (він же Свальбард) і російської Землі Франца-Йосифа та острова Нова Земля. Росія, у свою чергу, наполягала на своєму варіанті кордону, який враховував її право на використання прибережних вод Шпіцбергена.

Лише у 2010 році в Мурманську в ході зустрічі між Дмитром Медведєвим і прем'єр-міністром Норвегії Йенсом Столтенбергом була підписана довгоочікувана угода про розмежування морських просторів і співпрацю в Баренцовому морі та Північному Льодовитому океані, згідно з якою спірна зона була поділена на дві рівні частини.

Дії Росії в Арктиці, що насторожують Норвегію:

- Росія зацікавлена у видобутку природних ресурсів. При цьому чільне місце у російській стратегії займають поклади енергоресурсів (видобуток газу та нафти). Адже в Арктиці може знаходитися до третини всіх нерозвіданих запасів газу та понад 10% світової нафти.
- Нерідко Москва позиціонує активізацію її військових сил в Арктиці як відповідь на дії НАТО. Так, черговий виток російської мілітаризації відбувся на тлі масштабних військових навчань Альянсу Trident Juncture-2018, які об'єднали понад 10 тисяч одиниць техніки, 250 літаків, 65 кораблів та понад 50 тисяч військових із 31 країни.

- Бажання Росії розбудувати мережу постійних військових баз у регіоні. Зокрема, у 2016-му було збудовано військову базу «Арктичний трилистник» на архіпелазі Земля Франца-Йосифа, а також «Північна конюшина» на острові Котельний (Новосибірські острови). Паралельно відбувається й розробка спеціальних моделей колісного та гусеничного транспорту (зокрема, модифікацій танка Т-80), що здатні рухатися у складних арктичних умовах; мобільних ремонтних майстерень та спеціальних житлових контейнерів.

Данія має схожу ситуацію із Норвегією, оскільки Арктика входить до її сфери геополітичних інтересів так само, як до сфери інтересів РФ.

Гренландське питання

Пріоритетне завдання для Данії полягає в цілеспрямованому утвердженні свого арктичного статусу. Гренландія, а також Фарерські острови хоча і мають широкі автономні повноваження, однак формально входять до складу цієї скандинавської держави, завдяки чому Данія має безпосередній вихід до Північного Льодовитого океану.

Загострення гренландського питання відбулося улітку 2019 року після публікації у Wall Street Journal сенсаційної інформації, що тодішній президент США Дональд Трамп насправді розглядав можливість придбання острова. Історія стала резонансною через подальше скасування Трампом візиту до Данії внаслідок доволі різкої реакції з боку як офіційного Копенгагена, так і Гренландії, що острів відкритий до бізнесу, однак аж ніяк не до купівлі-продажу.

Територіальні суперечки: розширення кордонів на північ?

Одне із суттєвих протистоянь між Данією, Росією та Канадою пов'язане з геополітичним питанням приналежності підводного хребта Ломоносова. Так, ратифікувавши у 1997 році Конвенцію ООН із морського права (UNCLOS), у 2001 році Росія подала позов до Комісії ООН із кордонів континентального шельфу щодо суттєвого розширення російської виключної економічної зони за межі 200-мильного радіуса. У разі задоволення позову під російським контролем опинилося б до 45% Арктики. Подібні позови до Комісії ООН подавали також Канада та Данія – проте усі вони також отримували часткове підтвердження, а остаточне рішення й досі не було ухвалене, тому говорити про успіх зарано.

Література:

1. Росія та Великий Переполох у Маленькій Скандинавії/-Юрій Козик/- Журнал «Вокс Україна»/- Електронний ресурс/ – Режим доступу: <https://voxukraine.org/russia-and-a-big-trouble-in-small-scandinavia-ua/>
2. Арктична політика Норвегії/-ADASTRA/-18.10.2019/-Електронний ресурс/ – Режим доступу: <https://adastra.org.ua/blog/arktichna-politika-norvegiyi>
3. Чому Трамп хоче купити Гренландію/- "УКРАЇНСЬКА ПРАВДА" — 2019, Електронний ресурс/ – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/08/21/7224147/>

ЗМІСТ

Теорія держави і права. Філософія права

Maksurov Alexey Anatolevich COORDINATION NORMS IN THE
BRITISH ANTI-SPAM LEGISLATION.....3

**Конституційне право. Конституційне процесуальне право.
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право**

Щебетун Ірина Степанівна МЕДІАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА: ЕФЕКТИВНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ.....5

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Криминологія. Кримінально-виконавче право.
Медичне право. Судові та правоохоронні органи. Адвокатура**

Жуков Андрій Андрійович ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ
СЛІДЧИХ.....9

Жуков Андрій Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО З РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНИМ
ПРИНЦИПОМ.....11

Касапоглу Світлана Олександрівна, Кравець Марина Олександрівна
ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТРУКТУРИ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ПІСЛЯ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО
КПК.....13

Страшок Анна Анатоліївна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СВИДКА У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....16

**Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право.
Інформаційні технології**

Вакарєва Карина Олександрівна ЮНІТ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ЯК ЕЛЕКТРОННА ОСОБА.....20

Історія становлення української державності

<i>Стасюк Олеся Олександрівна</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКОНАВЦІВ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ІЧНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (КІНЕЦЬ 1932 Р. – ПОЧАТОК 1933 Р.).....	24
--	----

Історія країн світу та міжнародні відносини

<i>Сітко Марта Ігорівна</i> АВІНЬЙОНСЬКЕ ПАПСТВО ТА АНГЛІЙСЬКЕ КОРОЛІВСТВО В УМОВАХ СТОЛІТНЬОЇ ВІЙНИ.....	27
--	----

<i>Цап Ірина Ярославівна</i> БЕЗПЕКОВА СИТУАЦІЯ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ (ДАНІЯ, НОРВЕГІЯ, ШВЕЦІЯ ТА ФІНЛЯНДІЯ): ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА АКТУАЛЬНИЙ СТАН.....	31
--	----

Актуальні дослідження правової та історичної науки

Випуск 36

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

13 жовтня 2021 р.

Підписано до друку 29.10.2021
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 50 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. +380979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

